

اهمیت، تأسیسات هسته‌ای در اسناد بین‌المللی
و جایگاه آن در قوانین و مقررات داخلی
جمهوری اسلامی ایران

نویسنده:

دکتر محمد جمادی

موسسه فرهنگی انتشاراتی آفتاب گیتی

سرشناسه : جمادی، محمد، ۱۳۵۲

عنوان و نام پدیدآور: امنیت تأسیسات هسته‌ای در اسناد بین‌المللی و جایگاه آن
در قوانین و مقررات داخلی جمهوری اسلامی ایران / نویسنده، محمد جمادی.

مشخصات نشر: تهران: آفتاب گیتی، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۱۶۴ ص.

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۹۱-۰۱-۸

وضعیت فهرست‌ریزی: نیا

موضوع: انرژی اتمی - قوانین و مقررات

رده‌بندی کنگره: ۳۹۷-۸۱۸ ج ۸ / K ۳۹۹۰

مؤسسه فرهنگی انتشاراتی آفتاب گیتی

شناسنامه کتاب

عنوان: امنیت تأسیسات هسته‌ای در اسناد بین‌المللی و جایگاه آن در قوانین و مقررات

داخلی جمهوری اسلامی ایران

نویسنده: محمد جمادی

ویرایش: شورای بررسی مؤسسه انتشاراتی آفتاب گیتی

صفحه‌آرایی و تنظیم: زهرا ارغند

ناشر: مؤسسه انتشاراتی آفتاب گیتی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۹۱-۰۱-۸

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

پیشگفتار

عصر کنونی را می‌بایست دوره بروز مفاهیم جدید در حقوق بین الملل دانست. تغییر مقتضیات جامعه بین المللی منجر به ایجاد و یا اصلاح مفاهیمی در این عرصه شده است. از جمله می‌توان به تحول در موضوع امنیت، تامین و یا تهدید آن از طریق فناوری‌های جدید چون هسته‌ای و ایجاد حقوق هسته‌ای اشاره کرد. حقوق هسته‌ای حقوق مربوط به کاربردهای صلح آمیز علوم و فناوری هسته‌ای است. این حقوق دارای اصولی است که اصل امنیت هسته‌ای بخشی از آن می‌باشد که به الزامات و مقررات امنیتی تأسیسات هسته‌ای می‌پردازد که مانع بروز مشکلات ناشی از دسترسی غیرمجاز، حمل و نقل غیر مجاز، قاچاق مواد و تجهیزات و نیز نمونه‌های تأسیسات به منظور اعمال خرابکارانه می‌شود.

البته باید در نظر داشت که کارهای صلح آمیز انرژی و تکنولوژی اتمی عاری از خطر نیست. هر آن این احتمال وجود دارد که یک گروه ناراضی یا تروریستی به منظور دستیابی به اهداف سیاسی خود تأسیسات هسته‌ای صلح آمیز را در یک کشور را هدف حمله مسلحانه خود قرار دهد و یا با دستبرد به مواد هسته‌ای و رادیواکتیو به کارگیری غیرمجاز آن‌ها، امنیت و آسایش در یک منطقه یا کشور را به مخاطره اندازد. می‌توان گفت است فرد یا افرادی با اهداف صرفاً تجاری در صدد برآیند مواد و تجهیزات هسته‌ای را به طور غیر مجازی در اختیار بگیرند که این عمل نیز می‌تواند خطرات و تهدیداتی را برای افراد و جاه‌دارانی داشته باشد. وجود چنین خطرات و تهدیدات احتمالی است که لزوم اتخاذ یک سلسله تدبیر حثرفی، ایسی و امنیتی به منظور تامین امنیت مواد و تأسیسات هسته‌ای را ضروری ساخته است. تامین امنیت مواد و تأسیسات هسته‌ای و رادیواکتیو لازمه ایجاد شرایطی است که در آن انرژی و تکنولوژی اتمی بتواند به نحو ایمن و امن مورد استفاده قرار گیرد.

شناسایی اسناد و مقررات بین المللی در زمینه امنیت تأسیسات هسته‌ای مورد تمرکز ویژه این پژوهش است. در این کتاب سعی بر این بوده تا بتوان از لابلای اسناد و منابع

حقوق بین الملل به نحوی صحیح و واقع بینانه روند مزبور بررسی و بتوان در جهت بالا بردن غنا و ظرفیت‌های موجود در در ادبیات حقوق بین الملل در این حوزه گام برداشت. همچنین کتاب حاضر می‌خواهد به این سوال پاسخ دهد که آیا در حقوق بین الملل قواعد و مقررات الزام آوری وجود دارد که از امنیت تأسیسات و تجهیزات هسته‌ای در برابر حملات مسلحانه دولت‌ها و گروه‌های تروریستی حمایت کند؟ آیا حقوق بین الملل به عنوان نهادی که مسائل و موضوعات، تلا به جامعه بین المللی را به نظم می‌کشد، به منظور پیشگیری از وقوع حوادث منور، قواعد و مقرراتی را مقرر کرده است؛ به عبارت دیگر آیا در نظام حقوق بین الملل تدابیر حقوقی هست که وقوع انفجار و حوادث در تأسیسات هسته‌ای را پیشگیری کند و یا به حداقل ممکن برساند و حمله مسلحانه دولت‌ها و گروه‌های تروریستی به تأسیسات و تجهیزات دولتی را ممنوع کند؟

امروز، اسناد بین المللی متعددی جهت کمک به تقویت تدابیر امنیتی تأسیسات هسته‌ای وجود دارد که ضرورت بررسی آن‌ها در قالب یک کتاب جامع و کامل وجود دارد. که ما در این کتاب سعی داریم در حد بضاعت به معرفی اسناد بین المللی و تاثیرگذاری آن‌ها در حقوق ملی ایران بپردازیم.

این کتاب متشکل از چهار فصل می‌باشد. در فصل اول به کلیات حقوق پرداخته می‌شود. در فصل اول به کلیات، اصول و مفاهیم مربوط به حقوق هسته‌ای پرداخته می‌شود. در فصل دوم به تحلیل مباحث قانونی و حقوقی مرتبط با موضوع امنیت در تأسیسات و فعالیت‌های هسته‌ای با تاکید بر قوانین، مقررات و کنوانسیون‌های بین المللی خواهیم پرداخت و به نقش دولت‌ها و سازمان‌های بین المللی در اسناد بین المللی در زمینه امنیت تأسیسات هسته‌ای اشاره خواهد شد. در فصل سوم به امنیت در تأسیسات و فعالیت‌های هسته‌ای در حقوق جمهوری اسلامی ایران خواهیم پرداخت و در فصل چهارم نتیجه‌گیری ارائه خواهد شد.

فهرست مطالب

بخش اول	۱۹
کلیات، مفاهیم و اصول حقوق هسته‌ای	۱۹
مقدمه	۲۱
حقوق هسته‌ای	۲۱
مبغیت حقوق هسته‌ای در قلمرو حقوق	۲۱
سیر تکاملی حقوق هسته‌ای	۲۲
هدف حقوق هسته‌ای	۲۳
اصول حقوق هسته‌ای	۲۴
الف) اصل ایمنی	۲۴
ب) اصل امنیت	۲۵
ج) اصل مسئولیت	۲۵
د) اصل مجوز	۲۶
ه) اصل نظارت مداوم	۲۷
و) اصل جبران خسارت	۲۷
ز) اصل توسعه پایدار	۲۷
ح) اصل تبعیت	۲۸
ط) اصل استقلال	۲۸
ی) اصل شفافیت	۲۹
ک) اصل همکاری بین المللی	۲۹

- ۳۰..... اصل امنیت هسته‌ای
- ۳۱..... تمایز ایمنی و امنیت هسته‌ای
- ۳۱..... علت قانون گذاری در زمینه امنیت هسته‌ای
- ۳۲..... ۱- هدف امنیت و ایمنی فنی:
- ۳۲..... ۲- هدف حفاظت تابشی:
- ۳۲..... ۳- هدف امنیت ایمن هسته‌ای عمومی:
- ۳۳..... تاریخچه امنیت هسته‌ای
- ۳۴..... مفهوم امنیت تأسیسات هسته‌ای در حقوق بین الملل عام
- ۳۵..... مفهوم امنیت هسته‌ای اساسنامه آژانس بین الملل انرژی اتمی و برخی اسناد بین المللی
- ۳۶..... مفهوم امنیت هسته‌ای
- ۳۶..... مسئولیت دولتها در زمینه امنیت تأسیسات هسته‌ای
- ۳۸..... ممنوعیت انجام اعمال معین دولتها در زمینه امنیت تأسیسات هسته‌ای
- ۴۰..... مفهوم استفاده صلح آمیز از انرژی هسته‌ای
- ۴۱..... ویژگی‌های حق استفاده صلح آمیز از انرژی اتمی
- ۴۳..... ضرورت توسعه و انتقال بین المللی کاربردهای صلح آمیز فناوری هسته‌ای
- ۴۳..... الف) اساسنامه آژانس بین المللی انرژی اتمی
- ۴۳..... ب) معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای
- ۴۴..... ج) سازمان ملل متحد
- ۴۵..... مفهوم حفاظت فیزیکی از مواد و تأسیسات هسته‌ای
- ۴۵..... الف) حفاظت فیزیکی از مواد هسته‌ای
- ۴۵..... ب) حفاظت فیزیکی تأسیسات هسته‌ای
- ۴۶..... حفاظت از تأسیسات هسته‌ای در جریان مخاصمات مسلحانه
- ۴۷..... تأسیسات هسته‌ای ایران

۴۷	الف) مرکز تحقیقات هسته‌ای تهران
۴۸	ب) مرکز تحقیقات کشاورزی و پزشکی هسته‌ای کرج
۴۹	ج) راکتور تحقیقاتی آب سنگین اراک
۴۹	د) مجتمع تولید آب سنگین اراک
۵۰	ر) کارخانه کیک زرد اردکان
۵۰	ز) کارخانه UCF اصفهان
۵۰	ل) کارخانه غنی سازی صنعتی نطنز
۵۰	ک) کارخانه غنی سازی نیمه صنعتی فردو
۵۱	گ) کارخانه تولید سوخت ZPP اصفهان
۵۱	م) کارخانه تولید سوخت F4MP اصفهان
۵۱	نیروگاه اتمی بوشهر
۵۳	بخش دوم
۵۳	مبانی حقوقی و قانونی ابعاد امنیتی در تأسیسات هسته‌ای
۵۵	مقدمه
۵۶	ایمن سازی فعالیت‌ها و تأسیسات هسته‌ای صلح آمیز
۵۷	برقراری امنیت در فعالیت‌های هسته‌ای صلح آمیز
۵۸	برقراری امنیت از طریق ممنوعیت حمله به تأسیسات هسته‌ای صلح آمیز
۵۹	اصل همکاری بین المللی دولت‌ها و نقش آنان در برقراری امنیت هسته‌ای
	همکاری دولت‌ها از طریق انعقاد معاهدات دو جانبه، چند جانبه و همه جانبه جهت برقراری
۶۰	امنیت هسته‌ای
۶۰	۱- معاهده تلا تلالگو
۶۱	۲- معاهده راورتونگا

- ۳- منطقه عاری از سلاح‌های کشتار جمعی در خاور میانه ۶۱
- ۴- معاهده بلیندا ۶۱
- آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و نقش آن در برقراری امنیت فعالیت‌ها و تأسیسات هسته‌ای ۶۱
- اقدامات آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در خصوص قاچاق مواد هسته‌ای ۶۳
- تدابیر حفاظت امنیتی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی ۶۴
- اقدامات آژانس در خصوص مبارزه با تروریسم هسته‌ای ۶۴
- امنیت سایبری در تأسیسات هسته‌ای صلح آمیز ۶۵
- تروریسم هسته‌ای ۶۶
- خطرات تروریسم هسته‌ای ۶۷
- الف) تخریب یا مختل کردن راکتورها یا دیگر تأسیسات هسته‌ای ۶۷
- ب) ساخت سلاح هسته‌ای ۶۸
- ج) سرقت یا تحصیل غیر مجاز یک یا چند وسیله هسته‌ای آماده ۶۹
- د) انتشار بمب کثیف ۶۹
- پیشگیری از تروریسم هسته‌ای ۷۰
- تروریسم هسته‌ای در اسناد و مقررات بین‌المللی ۷۱
- امنیت تأسیسات هسته‌ای ایالات متحده و آسیب پذیری آنها ۷۱
- اصول مشترک ایمنی و امنیتی در نیروگاه‌های برق هسته‌ای ۷۶
- امنیت تأسیسات هسته‌ای در اسناد و مقررات بین‌المللی ۸۱
- پروتکل‌های الحاقی به کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو ۸۳
- کنوانسیون حفاظت فیزیکی از مواد و تأسیسات هسته‌ای ۸۷
- اصلاحیه کنوانسیون حفاظت فیزیکی مواد هسته‌ای (CPPNM) ۹۱
- توصیه‌های سازمان بین‌المللی انرژی اتمی در زمینه حفاظت فیزیکی ۹۲

۹۳.....	سند ۱۵۳ (INFCIRC / 153)
۹۳.....	سند ۲۲۵ (INFCIRC / 225)
۹۵.....	قطعه‌نامه‌های سازمان‌های بین‌المللی در حمایت از مصونیت تأسیسات هسته‌ای
۹۷.....	کد رفتار ایمنی و امنیتی چشمه‌های رادیو اکتیو
۱۰۳.....	اهداف و اصول اساسی حفاظت فیزیکی (کنترل هسته‌ای و امنیت مواد)
۱۰۴.....	اهداف حفاظت فیزیکی
۱۰۴.....	اصول اساسی حفاظت فیزیکی مواد و تأسیسات هسته‌ای
۱۰۵.....	اصل اساسی A: مسئولیت دولت
۱۰۵.....	اصل اساسی B: مسئولیت‌ها طی حمل و نقل بین‌المللی
۱۰۵.....	اصل اساسی C: چهار تون، قانون گذاری و نظارتی
۱۰۵.....	اصل اساسی D: مرجع صلاحیت‌ها
۱۰۶.....	اصل اساسی E: مسئولیت در نزد مجاز
۱۰۶.....	اصل اساسی F: فرهنگ امنیت
۱۰۶.....	اصل اساسی G: تهدید
۱۰۶.....	اصل اساسی H: رویکرد تدریجی
۱۰۶.....	اصل اساسی I: دفاع در عمق
۱۰۷.....	اصل اساسی L: تضمین کیفیت
۱۰۷.....	اصل اساسی K: برنامه‌های مربوط به حادثه یا فوریتی
۱۰۷.....	اصل اساسی L: مجرمانه بودن
۱۰۷.....	کنوانسیون بین‌المللی سرکوب اعمال تروریسم هسته‌ای
۱۱۱.....	هدف اصلی کنوانسیون
۱۱۲.....	نظر مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری درباره سلاح‌های هسته‌ای
۱۱۴.....	سرویس مشاوره حفاظت فیزیکی بین‌المللی (IPPAS)

۱۱۷.....	بخش سوم.....
۱۱۷.....	امنیت تأسیسات هسته‌ای در حقوق جمهوری اسلامی ایران.....
۱۱۹.....	مقدمه.....
۱۲۰.....	مفهوم امنیت در حقوق داخلی و تعمیم آن بر امنیت تأسیسات هسته‌ای.....
۱۲۱.....	جنبه‌های قانونی امنیت تأسیسات هسته‌ای در حقوق داخلی ایران.....
۱۲۲.....	معاهدات و قه‌انین بین‌المللی.....
۱۲۲.....	اساسنامه اساس بین‌المللی انرژی اتمی.....
۱۲۳.....	معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای.....
۱۲۳.....	کنواسیون کمک رسان به هنگام وقوع حادثه هسته‌ای یا فوریت رادیولوژیکی و کنواسیون اعلام فوریت حادثه هسته‌ای.....
۱۲۴.....	موافقتنامه همکاری بین دولت ایالات متحده و دولت ایران راجع به استفاده غیر نظامی از انرژی اتمی.....
۱۲۵.....	اصلاحیه موافقتنامه همکاری بین دولت ایران و دولت کشورهای متحده آمریکا راجع به استفاده‌های غیر نظامی از انرژی اتمی.....
۱۲۵.....	موافقتنامه همکاری در زمینه استفاده صلح‌جویانه از انرژی هسته‌ای سازمان انرژی اتمی ایران و وزیر تکنولوژی جمهوری فدرال آلمان.....
۱۲۶.....	پروتکل بین دولت ایران و دولت جمهوری فرانسه درباره ایجاد و بهره‌برداری از دو نیروگاه هسته‌ای.....
۱۲۷.....	موافقتنامه همکاری در زمینه استفاده صلح‌جویانه از انرژی هسته‌ای بین دولت فدراسیون روسیه و جمهوری اسلامی ایران.....
۱۲۷.....	موافقتنامه فی‌ما بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری خلق چین برای همکاری در زمینه کاربردهای صلح‌جویانه از انرژی هسته‌ای.....
۱۲۸.....	قوانین و مقررات داخلی.....
۱۲۹.....	

قانون سازمان انرژی اتمی ایران.....	۱۲۹
قانون حفاظت در برابر اشعه.....	۱۳۰
نگرانی‌های مربوط به امنیت تأسیسات هسته‌ای در ایران.....	۱۳۱
تهدیدات مربوط به حمله مسلحانه تأسیسات هسته‌ای ایران.....	۱۳۲
سیاست جدید هسته‌ای آمریکا و تأثیر آن بر امنیت هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران.....	۱۳۵
ایمنی و امنیت نیروگاه اتمی بوشهر.....	۱۳۷
حفاظت فیزیکی نیروگاه اتمی بوشهر.....	۱۴۰
مقررات خاص سازمان انرژی اتمی در امنیت و ایمنی نیروگاه اتمی بوشهر.....	۱۴۱
وضعیت سکونت‌گاه‌های اطراف نیروگاه اتمی بوشهر.....	۱۴۱
نیروگاه اتمی بوشهر، مقایسه آن با نیروگاه‌هایی که دچار حادثه شده‌اند.....	۱۴۲
تدابیر و اقدامات امنیتی در تأسیسات هسته‌ای ایران.....	۱۴۴
الف) حفاظت فیزیکی:.....	۱۴۴
ب) امنیت منابع رادیواکتیو:.....	۱۴۴
ج) قاچاق غیرقانونی مواد هسته‌ای و سایر مواد رادیواکتیو.....	۱۴۵
برجام و نقش آن در امنیت تأسیسات هسته‌ای ایران.....	۱۴۵
بخش چهارم.....	۱۴۷
نتیجه‌گیری.....	۱۴۷
منابع.....	۱۵۹
منابع فارسی:.....	۱۶۱
منابع انگلیسی:.....	۱۶۴